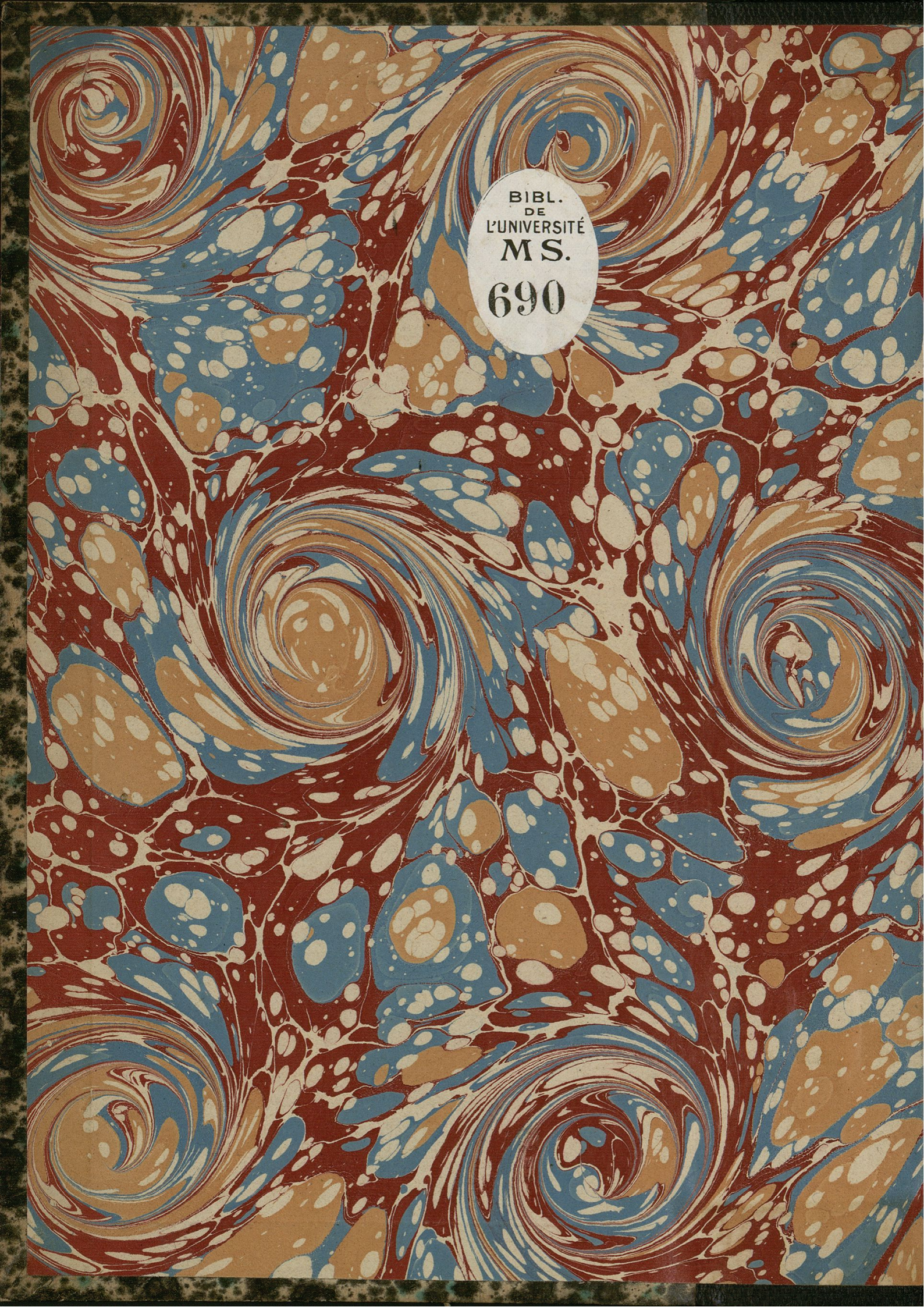

COLL. DE L'UNIVERSITÉ

FACULTÉ
DE
THÉOLOGIE
DE PARIS
THÈSES

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
M.S.
690

The image shows a book cover with a complex marbled pattern. The pattern consists of large, swirling, shell-like shapes in shades of blue, tan, and deep red, all set against a cream-colored background. The swirls are arranged in a somewhat regular grid-like fashion across the cover. In the upper center, there is a white oval label with black text.

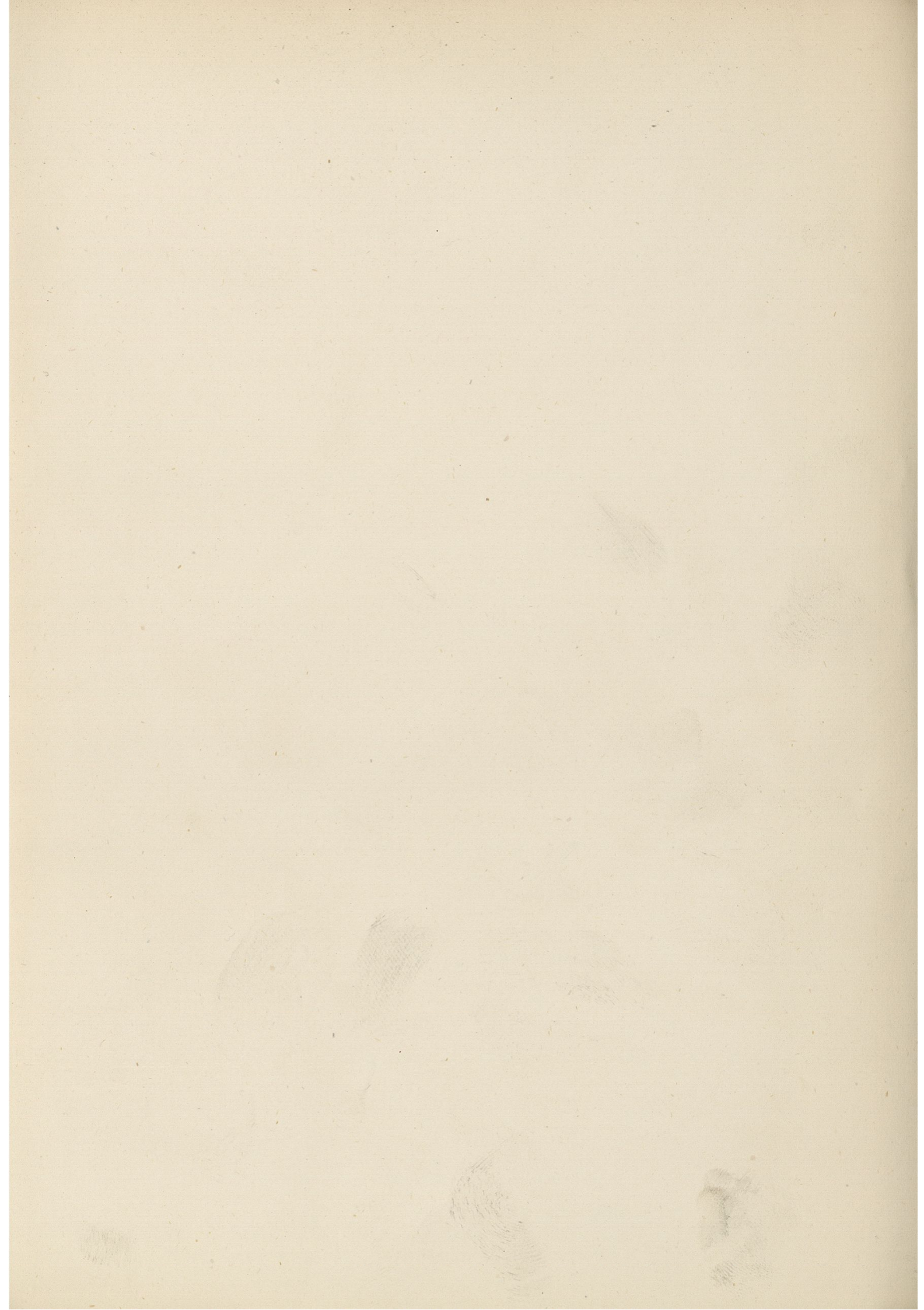
BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.

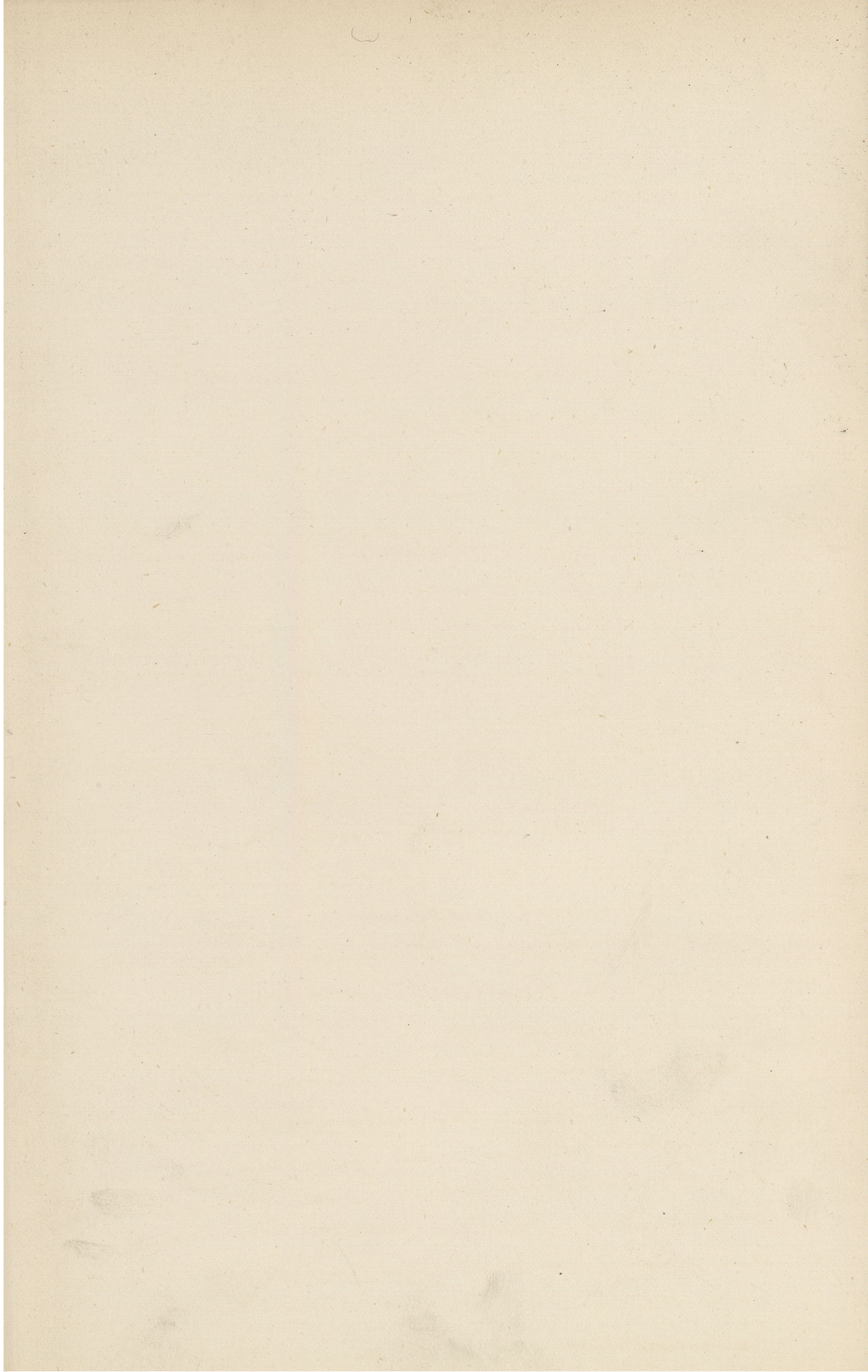
690

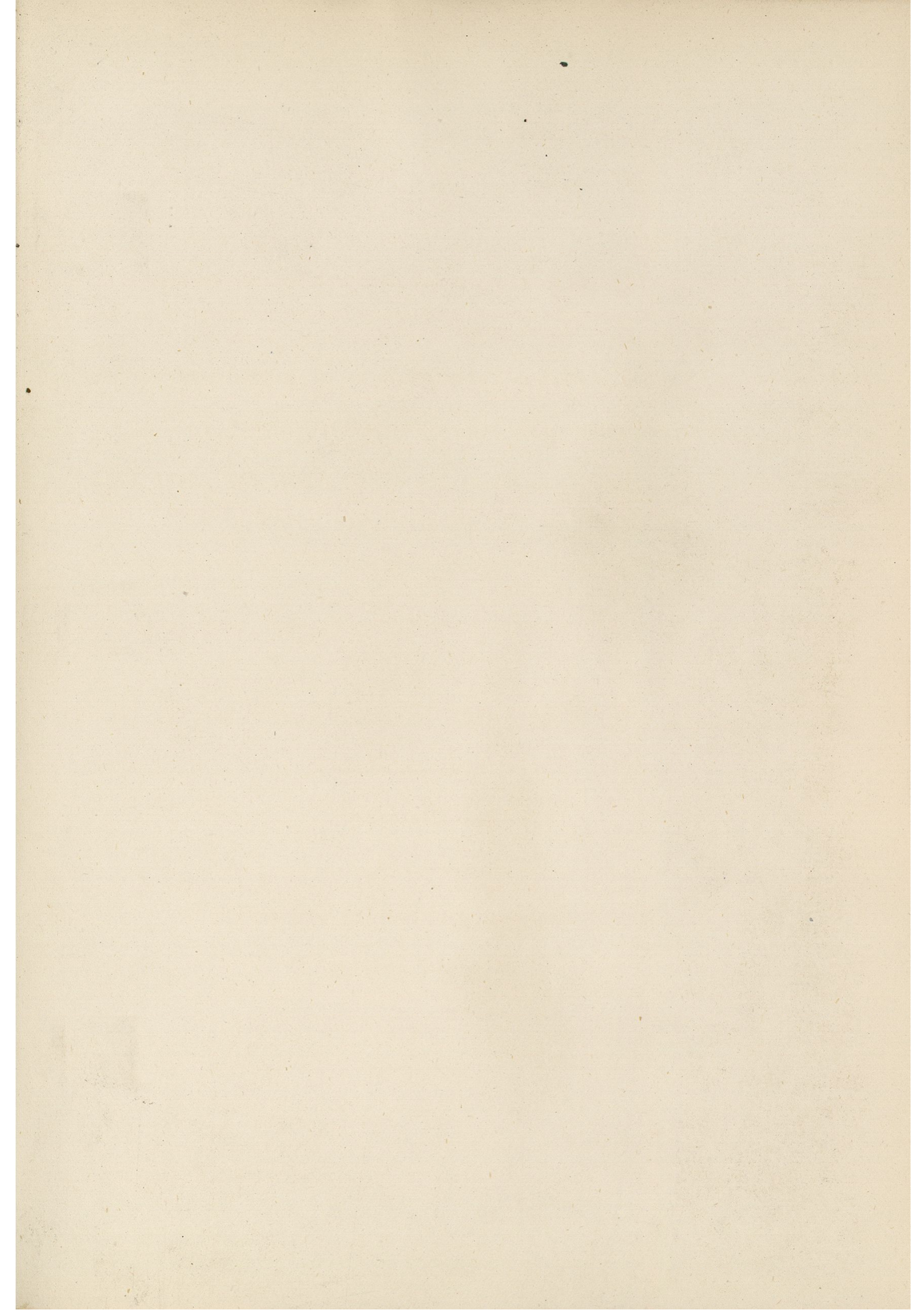

Volume de 212 feuillets
(moins 67 à 69. 114. à 117)

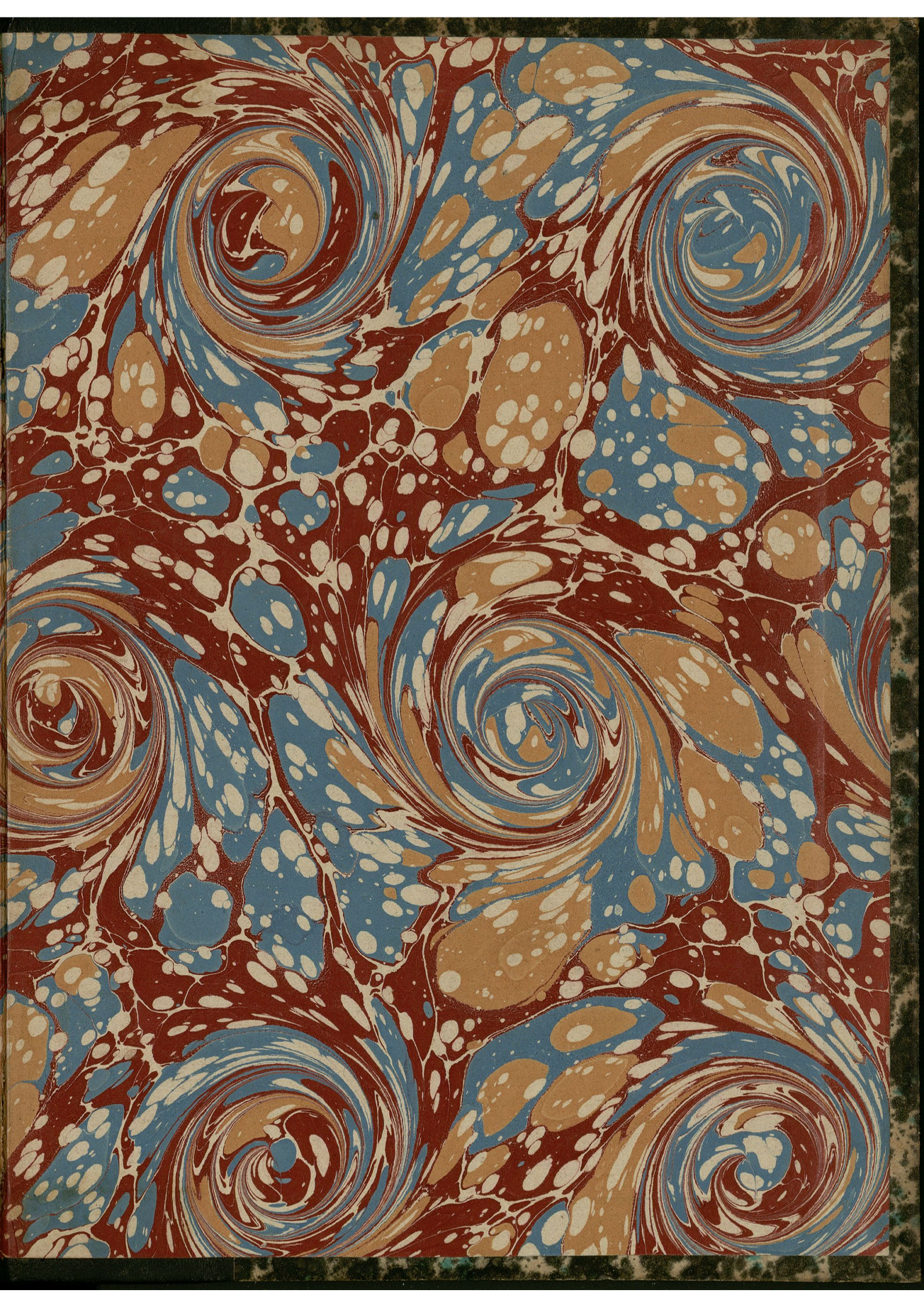
20 Juin 1912

DE MALO

CUM DIVINIS ATTRIBUTIS CONCILIANDO,

THESIM

S.^æ Theologiæ Facultati Parisiensi

proponebatur

R. A. COLLIER,

Divionensis presbyter.

“ Deus omnipotens nullo modo sineret malum
“ aliquod esse in operibus suis, nisi usque ad deo
“ esset omnipotens et bonus, ut bene faceret etiam de malo.
(S. Aug. ap. S. Thom. S.^æ th.^a I. q. XXII a. II.)

DIVIONE.

E PRELO FAYOLLE.

MDCCCLXIII.

DE MALO

CON RIVIERA ATTACHED TO CONFINED

THESE

2. Theology (Theology)

Proposed

A. A. COLLIER

Theology (Theology)

Theology (Theology) and
Theology (Theology) and
Theology (Theology) and
Theology (Theology) and

DIVISION

A. A. COLLIER

THESE

De Malo

cum divinis attributis conciliando.

« Deus omnipotens nullo modo sineret
 « malum aliquod esse in operibus suis, nisi
 « usque adeo esset omnipotens et bonus, ut
 « bene faceret etiam de malo. »

(S. Aug. apud S. Thom. S. Th. P. I. q. 22. a. 2.)

Prolusio.

Optimum Maximumque esse Deum,
 qui mundum administrat ac vitæ hominum
 consulat, invictis Ratio suadet argumentis,
 Revelationeque edocemur. Attamen permulta
 mala, rerum in hac universitate, cernimus:
 præterquam enim quod creaturæ omnes, aliæ

aliis arctius, limitibus undecunque coangustantur, nonne, simul atque editi in lucem sumus, arumnis, ægritudinibus, doloribus omnimodis quasi obuiumur, miserisque perpetuo imminet mors, aliquando tandem certi nobis obventura? Nec flagitiosi solum his affliguntur, at pios etiam vexari florereque nocentes non raro intuemur. Immo vero, prave libertate utentes, quotidie noxis, facinoribus interdum commaculantur homines, indeque sibi alteram parant malorum seriem, alteram eheu! dolendi causam. Sed quid plura? nonne hæc tam clara sunt, hæc adeo experitur quisque nostrum, ut ab his enumerandis abstinendum esse mihi videatur? Et vero, dies Deficiet, si velim omnia commemorare mala.....

His itaque perpensis, exoritur ea quaestio, nempe quomodo tot tantaque mala, excellentissimo Numine terrenis rebus consulente, stare queant; quâ scilicet ratione, cum Summo Deo, innumera quæ in orbe terrarum aspiciuntur mala, conciliari possint.

Quam quæstionem, jamdudum fuisse agitatam, in eaque enodandâ insudasse præstantissimos ingenio ac doctrinâ viros comperiunt omnes. Nec mirum, una cum sit ex his quæ de Deo moveri possint amplissima, quippe quod sermo sit de præcipuis Dei attributis vindicandis, sapientiam dico, justitiam, sanctitatem ac bonitatem. Ad hæc, nonnihil opportunitatis habet; nunc enim, sicut olim, non desunt qui, ob innumera mala quæ patimur omnes, Providentiam accusare malint, quam suam fateri ignorantiam.

Quas igitur ob causas, rem non parvi momenti esse cum existimarem, prætereaque suspicarer, si quid in eâ quæstione meditatus fuisset, penitiorum de Deo consecuturum fore notionem, adeoque fidem amoremque aucturum esse meum erga suavissimam hanc, at sapientem inscrutabilem, Providentiam, mihi, aliquid de Deo disputare cogitanti, in animo fuit quædam proponere, juxta veritatis catholicæ normam, de malorum concordia cum divinis attributis. Susceptum opus

vires exiguas nimis ne superet !

Nunc vero, ut commodius explicetur propositum meum, juvat paucis exponere totam huiusce disputationis rationem ordinemque. Non una eademque, de nostrâ re, exorta fuit sententia, at duæ præsertim. Primum ergo, confutatis quæ somniârunt Manichæi, ut explicarent quomodo mala cum bonis in terrâ misceantur; impugnabimus deinde hoc percelebre systema, quod nomine Optimismi designari solet; Denique malorum triplici genere minimè lædi attributa divina probare conabimur. Itaque tota hæc disceptatio absolvetur duabus in partibus, quarum in unâ quid rejiciendum, in alterâ autem quid admitterendum esse sentiam, dilucidè, si possim, aperietur.

Pars prior.

Inter eas sententias, quæ ad explicandam malorum existentiam excogitatae fuerunt, celeberrimum esse haud immerito dices systema, quod

à Manete nomen suum ducit. Quale sit, forsàn quidem per arduum esset describere, cum sibi non semper consenserint Manichæi; at hoc fuisse videtur eorum commune placitum, ut scilicet asseruerint duo principia rerum existere, unum necessario bonum, alterum autem naturā malum. Utrum admiserint Manichæi ambo principia, an tantummodo Bonum, à se existere, non sat constat, at saltem fingeant utrumque independens. Cum perpetuò inter se dimicarent principia, quicquid à Bono boni fiebat, à Malo vitabatur ac corrumpebatur, vicissimque, quicquid à Malo pervertebatur, id à Bono corrigebatur et emendabatur. Hinc in mundo bonorum et malorum commixtio.

Hac fere Manichæi. Quod autem ad historiam horum doctrinæ attinet, eam texere mei non est instituti. Sufficiat si dicatur apud Persas olim viguisse doctrinam duorum principiorum; quam ab his Gnostici plures, Saturninus præsertim Basilidesque mutuati sunt; et demum, III° sæculo, Manes et ejus

asseclæ novo cum apparatus in medium prota-
lere. Nec sanè dignum esset hoc systema cui
multam daremus operam, nisi non ita pridem,
XVII° sæculo labente, Baylius, etsi absurdissi-
mam in se confiteretur esse illam doctrinam,
audacter pronuntiasset Manichæorum argu-
menta solvi non posse, et sententia horum ope-
felicius quàm ab Unitariis, ut aiebat, explicari
quæ geruntur in mundo. Quo nil ineptius esse
attendenti facile patebit.

Etenim ex tribus his quæ fingi
possunt, unam partem eligas necesse est: vel
principium summæ malum aequè validum
et potens ac principium summæ bonum ad-
struitur, vel majore potentiâ ponitur prædi-
tum, vel demùm debilius fingitur. Cujus
optionis si seligas secundam partem, prævalet
jam principium malum, et, necessario suæ na-
turæ impulsu cum agat, non sinit esse bonum
in mundo. E contrario, è medio tollerentur om-
nia mala, si fortius esse dixeris principium bo-
num, quippe quod summo et necessario quidem

odio feratur in quodcumque malum. In hoc igitur apparet stultitia adversariorum, quod asserentes explicari bonorum et malorum commixtionem in hac terrâ, alterutra jam cogantur suppressere, nisi sibi contradicant. Nec aliquid amplius lucrantur, ad tertiam partem si confugiant. Quid enim? Quemadmodum ex conflictu duarum aequalium et contrariarum virium nil exsurgit, ita, si aequalia ponas duo principia, quorum unum non nisi bonum gignit, dum contra alterum necessario malum agit, quidquid ab hoc producit, ab illo destruitur, vicissimque effecta à Bono velentur à Malo; nil igitur nec boni nec mali erit in mundo; Idcirco systema quod è duobus conciliandis alterutrum aut utrumque tollit, minimè aptum esse ad finem propositum attingendum pronuntiare omnino fas est.

Quæ liquidius elucescent, postquam jactatum à Baylio objectum occupaverim.
— At, inquit, ambo principia pactum amicum inière, ne alterutrum ab effectibus

suis producendis impediretur. — Terbelli nimirum; sed quandoquidem nil vetat quominus principium bonum sinat ut mala sint in mundo, cur Optimo Maximoque Deo crimini vertitur quod eadem in opere suo relinquat? Quamobrem ad placitum Manichaeorum, tanquam ad unicam solvendi nodi viam, recurris? Et verò, sedus, si bonum, à principio malo, quod ex naturae necessitate fertur ad malum, acceptari nequit; sin autem malum sit pacisci ut sint mala, à principio bono rejici debet, cum fieri nequeat ut contra suam naturam agat aliquid.

Manifestum est igitur Manichaeorum placitis minimè explicari malorum existentiam. Jam verò, quid, si penitus introspiceretur systema? Quot in eo pugnare viderentur! Unum hoc referam, ne longior sim, illud scilicet quod à se existere dicitur, summā perfectione seu summā bonitate carere non posse, hoc autem quod ab alio accepit existentiam necesse esse ut ab eodem pendeat. Quæ quum ita sint, quis non miraretur quod

absonum systema tantis laudibus extulerit Baylius jactaveritque faciliorem suppeditare malorum explicationem? Decebat sane talia proferre virum qui, haud immerito quidem, Νεφεληγερετην seipsum appellavit! Sed de hoc satis: cum aliis jam nobis dimicandum est.

Planè diversam scilicet inière viam, ut difficultatibus ab existentia malorum desumptis satisfacerent, viri plures, in philosophia maxime versati, praesertim Malebranchius et Leibnitzius, quorum sententiae suffragari constat non paucos ex iis qui, apud nos, opiniones eclecticæ, ut aiunt, tueri gloriantur.

Hi nempe contendunt ea quæ nobis in mundo videntur esse mala, non seorsum quidem, sed una cum toto rerum ordine considerata esse: namque, quoniam cum hoc connectuntur et necesse fuit rerum istum ordinem Deus, ob infinitam suam sapientiam et bonitatem, quam optimum condiderit, vetitum fuisse Divinis attributis aiunt præfati philosophi quominus abessent hæc mala

quæ, nedum lædant, perfectiones divinas potius manifestant. Hac sententia Optimistarum est.

Ego vero, etsi eam ab insignibus viris subtilissime propugnata esse apprime sciam, minimè arri-
dere mihi dicere audebo; neque Dissidenti Deo, ni fallor, ratio nec auctoritas.

Equidem, si tantummodo velint as-
serere mundum aptissime fini à Deo intento accommodari, causa non est cur perfectus optimus que dici nequeat. Deum enim, in condendo res quæ sunt, non stultè egisse sed finem habuisse fatendum est. Sin opus inter et finem quem de-
git Deus, hac perfectissima accommodatio de-
esset, sapientissimus ne prædicari posset? Ne igitur stultitiæ arguatur Supremus ille Conditor, profiteamur sane hanc accommodationem, mun-
dusque relative optimus, si mihi ita loqui fas est, habeatur: De re enim, non nomine, lis est. Sed
ultra progrediuntur Nostri, cum censeant omni-
um optimum esse hunc mundum, sicque tucan-
tur absolutum, ut vocant, Optimismum. Quod
mihi, Ducibus præstantissimis theologis, non probatur.

Etenim, si optimus supponitur mundus, meliorem eo nec esse nec concipi posse fatendum est, infinitus proinde, necessarius, aeternusque est agnoscendus. Quomodo autem hac tribui possumus, sine manifestâ contradictione, mundo quem oportet dicere esse finitum; namque finito creaturarum, quæ singula finita sunt, numero constat, contingens et perpetuis obnoxius est mutationibus, initiumque accepit, cum fuerit à Deo creatus? Nonne etiam, si adversariorum sententia admitteretur, aliquid detrimenti susciperet omnipotentia divina? Cum enim praesens hic mundus omnium optimus sit, nec aliquid faciat Deus nisi optimum, nil amplius quam quæ fecit jam nunc valet efficere: uno hoc opere perfectissimo, exhausta fuit ejus potentia. De libertate autem quid addam? Salvane possit esse? Nempe libertatem dicimus eam facultatem eligendi, quâ pollere nequit aliquis, si determinatione quâdam invincibili impellatur. Opinantur porro Optimistæ Deum, si ordinatè agat, teneri ad id quod optimum est. Sic igitur eos alloqui fas est: vel melius erat mundum condi, et jam

necessario Deus condebat, vel melius non condi,
et jam necessario id non faciebat. Ex quo ma-
nifesto sequitur nullum libertati relinqui locum.

Sed fortasse dices cum Malebranchio
potuisse Deum creare aut non creare et in hoc
habuisse libertatem, sed simul atque creationem e-
legerit, necesse fuisse ut, relicto minus perfecto,
maius quam perfectissimum anteposuerit. Quid
vero? Num sibi constat qui, duobus ex operibus,
quorum unum maxime, alterum autem minus per-
fectum est, contendit Deum necessario seligere quod
perfectissimum est, asseritque simul eundem, prout
libuit, potuisse, nihilum inter et perfectionis summum
gradum, hanc vel illam antepondere partem, potuisse
scilicet nil creare omnino aut è contrà creare?
Audiamus eâ de re, si placet, Fenelonium:

« Pourquoi, ait ille, prétendez-vous que Dieu est détermi-
« né invinciblement à faire toujours le plus parfait? —
« C'est que l'ordre qui est pour lui une loi inviolable, de-
« mande qu'il préfère toujours le plus parfait au moins par-
« fait. — Mais quoi, le plus parfait et le moins parfait
« sont-ils aux yeux de Dieu plus inégaux que le plus parfait

« et le néant ? Non, sans doute ; car le moins parfait a
 « quelque degré de perfection ; et le néant, qui n'en a aucune,
 « est infiniment au-dessous ; en un mot, il est l'imperfection
 « souveraine. » (1) *Immerito ergo affirmaretur Deum
 fuisse liberum in creando, minime autem in eligendo
 inter minus perfectum et quam perfectissimum mun-
 dum: hic si desit, et illic aufertur libertas. Urgebunt
 tandem post Leibnitzium, dicendo libertatem stare cum
 necessitate morali. Sed quid necessitas moralis? Nonne
 eam appellant exigentiam quā, propter suas infi-
 nitas perfectiones, teneatur Deus ad optimum? At
 quidquid postulant divina perfectiones, id non moraliter
 quidem, sed metaphysicè necessarium est. Nonne repugnat
 Deum nolle id operari ad quod inducitur suā sapi-
 entia et bonitate, velle Deum suis attributis refragari?
 Quicumque igitur adversarii vertunt, in scopulum
 impingunt, eorumque systema, præterquam quod in-
 volvit pugnantia, omnipotentiam libertatemque divi-
 nam e medio tollit.*

His ergo rationum momentis permoto

(1) Fénelon. *Refut.* c. VI.

Optimistarum sequi partes mihi non placuit, maxime quod præterea animadverterem horum opiniones minime probari illustrissimis viris, contra verò adversari communi theologorum calculo. Imprimis citare libet D. Thomam, qui passim docet Deum posse plura et majora et meliora facere quam quæ facit. Neminemque latet supra laudatum Fenelonium, contra Malebranchium, plaudente, immo aliquando consci-bente clarissimo illo Bossuetio, eximium edidisse librum. Ealium ergo vestigiis insarrens, systema rejicio attributis divinis noxium, propereque ad meliorem, si possim, malorum explicationem. Quod ut feliciter agam, hæc usurpatissimam divisionem utar, quæ malum triplex distinguitur, metaphysicum scilicet, physicum et morale. Primum quidem in imperfectionibus creaturarum consistit; continetur autem secundum in doloribus omnimodis quibus affliguntur; tertium denique deordinationem moralem seu peccatum appellabis.

Pars posterior.

Sine magno negotio dilui possunt ea

quæ desumuntur è malo metaphysico objectiones et difficultates. Cujus mali causa in promptu est: quævis enim creatura necessario finita est et limitata, cum ab alio existentiam sortita sit et jugi hujus influxu permaneat in existendo. Aut igitur Deus à creando abstinere debuit, quod dictu nefas, aut, si creet, condant necesse est creaturas imperfectas. Num repugnantia facere potest? Absit. Solius est ipsius sibi vindicare naturam quam perfectissimam; ast alia quæ præter ipsum sunt, non nisi finitam habent limitatem, et, ut ait S. Augustinus: « Nimis
« de Deo male sentit qui, propterea bonum esse aliquid
« negat, quia aequale Deo non esse cognoscit. » (1) Hinc nequit, ob creaturarum defectus, aliquid jure objici contra Conditorum.

Acuiunt autem instando multa inutilia esse in orbe terrarum. — At quomodo probant, quæso? E contra, omnia in mundo usum finemque præstitutum habere certum est. Equidem, sæpissimè hos fines nobis ignotos esse fateor; quid verò mirum?

(1) S. Augustinus contra adv. leg. et proph. liv. I. c. IV. n.º 7

Quemadmodum in machinā quādam, multis partibus constitutā, aliquid defectivi apparere potest ei qui totius rationem perspectam non habet, et singulas seorsum partes considerat; ita, rerum in naturā, si quae supervacanea videantur, hoc non nisi oritur ex eo quod, angustis circumscripta limitibus, mens humana totam rerum compagem intueri non valeat, et ignoret quomodo ad totum singula sese habeant. Haec multis argumentis exemplisque illustrarunt S. S. Ecclesiae Patres, quos inter S. Augustinus, qui nihil inutile in mundo esse docet, sed « in mente imperitorum dum
« taxat ac minus eruditorum hominum, qui universam rerum
« coaptationem atque concentum, imbecillā mentē considerare
« et complecti non valentes, si quid eos offenderit, quia suae
« cogitationi magnum est, magnam putant rebus inhaerere
« fœditatem. »⁽¹⁾ Absit ergo ut nostra imperitia concludat in mundo inutilia esse. Quinimmo, quanto manifestius, quibusdam in partibus orbis, apparent Creatoris consilia, novaque nobis revelant, in dies progrediendo, scientiae; eò minus, in occultioribus partibus

(1) S. Aug. de Ord. lib. I. c. I.

rerum usus negare debemus. Quis enim, nisi desipere velit, agnoscere recusat solem eo fine conditum esse ut telluri lucem, calorem, fecunditatem impertiret? oculorum partes mirifice structas esse ut circumspicere valeremus? Quis, si inspiciat vel minima animalia vel minimam plantam, non miratur quantâ arte et industriâ horum omnes partes elaboratæ fuerint et inserviant ut ea crescant ac nutriantur? Nonne igitur Supremus Artifex qui, in his rebus tam sapienter omnia ordinavit, rebus ipsis finem et usum assignavit? An metiemur ex nostrâ imperitiâ rerum utilitatem? Et verò, plurima quæ vulgò inutilia aut noxia creduntur, diligentiori examine quamdam utilitatem deprehenduntur habere: sic vermes et insecta noxios terræ et aeris succos sugunt; venena ritè elaborata conficiendis medicamentis inserviunt; pellem et plura alia subministrant usibus humanis feroces belluæ. Ad quæ si animum intenderis, divinam sapientiam minime accusabis: verum enim verò ejus de operibus dicere admodum licebit quod Socrates, ni memoria fallit, dixisse fertur de Heraclitis libris, hos scilicet quos audierat ipsum multum.

juvare; cæteros verò, si forsan audiverit, non minus gratos ipsi futuros esse. Nos autem, ex iis quæ detegimus ritè ordinatis, ad incognitum ordinem discamus æquum ferre iudicium.

Non solùm autem Conditoris summa sapientia, at etiã justitia redargui solet, ob malum metaphysicum, ab iis qui minus intentum rebus animum præbent. Autumant enim justitiæ leges eo violari quod aliæ aliis imperfectiores sint creaturæ, hæc illis ornatiores sint rerum species, præsertimque humani generis intra ambitum, alii aliis hominibus præstent tum corporis tum animæ dotibus, puta opibus, formâ, ingenio & cæteris hujusmodi. Qui verò ista obijciunt suam ignorantiam aut temeritatem produnt. Quid? putasne injuriam dari, quando nullum jus exstat? Quâ lege Deus adstringitur ad hoc illud munus suis conferendum? Postulat quidem sapientia ut, quibus ex liberalitate Deus largitus est existentiam, iis vim suppeditet assequendi propositum finem: dummodòque hæc quæ necessaria sunt ut finis obtineatur cuique subministrentur, nil obstat quominus rerum Auctor largiorè manu quosdam ex suis ditet, nec iis

sane quibus parcius dona impertivit ulla querendi causa est. De Deo enim non idem ac de iudice humano sentiendum est: hic constituitur quidem ut non uni alterius detrimento faveat; liberrimus autem Conditor Moderatorque omnium, prout libet, suam exhibere potest munificentiam, nec nos licet audacter interrogare: Cur ita facis?

Qui hoc perpendere voluerit, iustitiam non reprehendet, cum sane nemo unquam exstiterit, ut opinor, eo demens, ut creaturam vel unam carere mediis ad finem obtinendum sincero corde profiteretur. E contrario, quotidie rerum peritissimi naturalium, latebrosa scientiarum investigando, uno ore proclamant quam compositè singula, rerum in naturā, sese habeant. Caterum, ab adversariis sciscitor, quæso, nonne, si tolleretur varietas ac differentia rerum, uniformi modo si res essent ac gererentur, Deus ferreā quādam necessitate obstructus esse videretur; nonne præsens ordo rerum, in quo partes alia aliis inserviunt, donec sit qui mundi supremi Artificis sapientiam, ne dum tollat eam iustitiamve, proferat in lucem? Nempe, si de solā specie hominum sermo-

nem instituere velimus, meritiſſe obſurgatur hac tanta qua reperitur in eâ varietas? Minime; at inductâ terris hac varietate, qui Divitiis affluunt, egentibus ſuppeditant opem, viciffimque pauperes labori incumbunt, cui divites minus idonei ſunt; infirmi ac debiles à fortioribus, indocti à doctis juvantur; plures etiam elucent virtutes quæ, rerum conditione hac mutata, vix efflorescere potuiſſent; Denique, ne plura conſector, arctioribus inter ſe homines uniantur vinculis, indeque facilius eò tendunt, quò deſignavit Providum ac Sapientiſſimum Numen, ad ſocietatem nempe efformandam conſervandamque. Nonne hæc igitur tantum valent ut ſtultis parcant querelis Providentiæ oſores?

Minime vero, dicet quidam tenaciſſimus oppugnator, cum hac inæqualitas cedat in malum aliorum, aliorum in bonum conferat, ſicque Deus hos erga homines quos affligit, inimicem ſe exhibeat. — Cui ſi velimus occurrere, neceſſe eſt ut ad ea quæ ſumus dicturi attenderimus animum: eò enim nos deducit oratio, ut cavillationibus è malo phyſico petitis ſatisfacere nunc tentaremus, ſive

bonitatem divinam eo redarguendam esse dictitent adversarii, quod sinat nos esse doloribus et cæteris quæ injucundè afficiunt obnoxios; sive præsertim assererent non posse, illas Dei justitiâ, fortunam, ut persæpe fit, afflare malis, dum contrâ bonos adversâ fronte ferit.

Et sanè multa patimur, multa experimur ingrati, nec arbitror esse qui dolorem aspernentur; video contrâ plures qui eam ferè maximum malorum omnium existiment; quam enervatam et muliebrem sententiam totis respuo viribus. Neque consentientem me habebunt qui, quod sint in mundo dolores, inde calumniandi divinam bonitatem occasionem sumunt.

Illud enim imprimis animadvertendum est, aliud negari attributum, aliud verò plus minusve manifestari; teneri quidem Deum ad attributum non negandum ultro profitentur omnes; at, cum summâ libertate fruatur, potest hoc vel illo modo exhibere suas perfectiones, neque ad quàm optimam cogitur manifestationem, quippè quàm minime

ferat conditis creaturarum; et ideo, iis si conferat
 minora bona quam quæ potest impartire, bonitate
 carere non existimandus est. Reverà, si vacaret dolore
 vita, felicior videretur et esset conditio nostra. Num vero,
 si secus, mala dicenda est? Non ita sanè: namque,
 etiamsi interdum patiamur, rati debemus esse Provi-
 dentiam nobis contulisse donum; dummodo, compensa-
 tis omnibus, unicuique videatur esse sibi melius vivere
 quam non omnino vivere. Quo fit ut nemo jure
 queri possit. Quis enim, vel gravibus pressus æ-
 rumnis, non respondeat, si interrogetur, se malle
 vivere quam mori? Ad hæc admodum congruenter
 hæc ferè habet poeta noster: « Pati quam mori præ-
 vare uno ore conclamant omnes. » Et vero, vita vel
 miserrima, alià ex parte bonis referta esse videtur.
 Nonne cogitationem, activitatem, solertiam, usum
 et exercitium nostrarum facultatum bona merito
 appellabis? Quæ, etsi minus consideremus, vera
 sunt tamen; discamus his frui quibus beneficia
 ditavit manu Deus, moxque tantis supersedebimus
 querelis; cò magis quòd nos penes est non mediocre
 ex his quæ patimur suscipere emolumentum.

Et primum, ut paucas tantummodò commemoraremus utilitates, curam solertiamque acciunt tribulationes: ita enim comparatur homo, ut animi vires longā quiete torpescant et sopiantur, quas ad excitandas multum pollent afflictiones. Dein, rerum humanarum vanitatem optime persuadent: nam quandiu deliciis divitiis que affluit homo, fallaci delusus specie, imprudenti cum fiducia, his bonis, quasi perpetuis duraturis, fruatur; quae statim ac disruptis adversa fortuna, sentit, etsi tardius sub roseis delituisse spinas, amarāque, sed perutile doctus experientia, clamat cum sacri Codicis Auctore: « Vanitas vanitatum, et
« omnia vanitas. » (1) Cujus rei argumento essent, nunc jam longior essem, exempla non pauca. Cum, facilius calamitate panditur iter ad caelestia, purgati que terrenis affectibus hominum animi, ad potiora quae manent bona revocantur. Quanta demum praebetur materia exercendis virtutibus! Non nisi in difficultatibus superandis et fortitudo animi exhibetur et laborum tolerantia, « nec esset, ut ait D. Thomas,

(1) Eccl. I. v. 2.

patientia martyrum, si non esset persecutio tyrannorum.» (1)

Præterea, in hac re, de qua disputamus, multum valet effatum: Mores cuique sui fingunt fortunam, sapientissimeque, ut ait vates:

..... Nostorum causa malorum

Nos sumus

Quot enim nascuntur mala è pravo libertatis usu! Unde, quasso, tot morbi? Cur in egestate nunc degunt hi qui modo magnâ rerum copiâ affluebant? Libido, pigritia aliæque vitia id fecerunt; quæ si tolleretur origo, haud dubito quin permulta mala evanescerent. Nonne hoc monent peritissimi quique rerum moralium? Si in cupiendo scilicet moderatiores, in fruendo temperatiores, in agendo prudentiores, non paucae auferrentur miseriæ, quas nunc lamentamur, cum morbi, tum ægrotudines aliæque ærumnæ.

His igitur omnibus quæ modo diximus, suadebit ratio, si mentem excæcare nolumus, minus æquum esse reprehendi bonitatem divinam; sed jam nunc, quò melius res pateat, ex altiore fonte fas

(1). Sum. theol. Part. I. q. XXII. a. II.

sit nova depromere documenta. Qui scilicet vel
 prima limina sacrae Disciplinae ingressi sunt,
 et ex ipsius certissimis libris hausere generis hu-
 mani historiam, apprime noscunt protoparentes, è
 statu supernaturali, in quo conditi fuerant, de-
 jectos fuisse propter suam culpam, et sibi pos-
 terisque omnibus non modo sanctitatem et justi-
 tiam, quibus ornati fuerant, perdidisse, sed « mor-
 « tem & pœnas corporis in omne genus humanum transfu-
 « disse » (1). Juxta igitur doctrinam catholicam, vita
 præsens non modo probationis et exercitii, sed etiam
 expiationis et pœnae tempus est. Inde oriuntur et
 explicantur tot et tantæ miseriae, quibus homines
 premuntur, inde dolores, morbi, mors ipsa, unde
 « jugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre
 « matris eorum, usque in diem sepulturae, in matrem om-
 « nium » (2). Si rationi igitur et Revelationi, ut
 par est, obtemperamus, pro explorato habendum
 est immerito quosdam queri quod sint in mundo

(1). Conc. Trid. Sess. V. 2.

(2). Eccli. XL. 1.

Dolores, cum ex iis ne ullum quidem accipiat
debrimentum Divina bonitas, immo vero colligat ma-
nifestationem Dei sapientia et justitia.

Nunc autem nos manet questionis
proposita altera pars, quae non parvi momenti est.
Respondendum scilicet iis qui objurgant Deum
De variâ impiorum proborumque fortunâ; aiuntque
Providentiam felicitati bonorum consulere debuisse,
curare vero ut luant improbi penas; contrarium
autem in mundo accidere, cum his res prosperè suc-
cedant, illos vero rapiant mala fata; indeque non
mediocre in justitiam Divinam refundi dedecus.

Quod ut dissolvatur, non contendam
sicut ii qui, nostris temporibus, societatem, ut aiunt,
instaurare conabantur, hâc instauratione prorsus
tolli posse hanc disparitatem inter hominum condi-
tiones. Qualiscunque enim fingitur societas,
num per homines stat quominus habeatur hæc
consensio, quam ex postulat nostra ratio, virtu-
tem inter et præmium, vitium et pœnam? Mi-
nimè gentium. Sed etsi concederem omnia quae
prædicantur ab adversariis De bonorum et improborum

sorte, vera esse, bonitatem aut justitiam divinam non redarguerem, at cruerem potius firmissimum alterius vita argumentum.

Namque, cum infinita Dei perfectione requiratur ut pœnis scelus plectatur, honesta que vita primum accipiat, si contueamur hunc ordinem in hac terrâ perverti, convincimur huic defecturo ævo alteram superfuturam esse vitam, in quâ flagitiosis sua pœna, bonis verò sua merces tribuenda sit. Hoc maxime certum est: idcirco, si quid obscuri remaneat, si intelligere non valeam cur Deus vindictam differat, nonnisi ex imbecillitate ingenuitatis mentis nostrae difficultas repetenda est.

Attamen, ut magis ac magis res enucleetur, ea, quibus responsioni nonnihil spero accessurum roboris, subjungenda volo.

Et primum, falsum est quod generationem asseritur, prospere nempe vivere improbos, miseros vero esse qui vitam honestè ducunt: satius enim diceretur bona malaque, his in terris, scelestis et probis indiscriminatum, prout fert rerum cursus, distribui; atque, etsi saepe contingat illos in prospere

ritate versari, non raro etiam secus evenire. Ad
quid enim et carceres et exilia, et ipsa pena mor-
tis, quibus plectuntur flagitiosos instituta civilia?
Si quidam santes hæc effugiunt, sane pauci sunt,
et anxio eorum animo perturbatio et publica metus
auctoritatis assidue insident. Præterea, qui cu-
piditatibus indulgent, gula libidinique præsertim,
nonne sæpiissime corporeis doloribus affliguntur?
Notum hoc dictum Senecæ: « Innumerabiles
« morbos miraris? Coquos numera » (1). Eheu! quot juve-
nes fœdissimâ sanie tabescunt, qui, si melius mo-
rati fuissent, forsân, ductâ florētissimâ juven-
tute, usque ad provec̃tissimam ætatem pervenirent!
Omittamne quod præcipuum est, perpetuis nempe,
veluti duris tortoribus, stimulis conscientie tor-
queri santes, et hinc et illuc exagitari? Quidquid
enim conor, difficillimè persuasum habeo fla-
gitiosissimos minacem conscientie vocem suffo-
care omnino posse, etiam non negem, cum inva-
luere vitia, minui et habescere remorsus: E Con-

(1) Sen. Ep. XCV.

trario, perpetuis credo quasi flagellis cruciari impro-
bos, et frustra, ad securitatem recuperandam, ab iis
aularum splendorem cantuumque dulcedinem advo-
cari: mediis in epulis convivis que, æquissimè Deo
sic iubente, ultor internus adstat, qui pœnas mo-
lestissimè repetat. At, quam diversam esse sortem
piorum videmus! Hi, quibuscunque affliguntur
malis, internā pace fruuntur, quia, tantummodò
peccatum reputantes esse malum, has omnes afflic-
tiones existimant esse media quibus ad veram fe-
licitatem perducantur. Dumque eorum sorti illa-
crymant alii, Divinis fidunt promissis, lætantes quod
conformes fiant « imaginis Filii Dei » (1), et spe elati æ-
terni gloriæ ponderis » (2) momentaneas tribulationes non
modò sine querelis, sed sapissimè cum exultatione
tolerant.

Quamobrem, immeritò potior generatim
videretur terrena conditio improborum quàm fortuna
piorum. Si vero quæras à me cur malis vitæ triet

(1). Rom. VIII. 29.

(2). II Cor. IV. 17.

illi promiscue subjiciantur, hoc habebō :

Imprimis, si de calamitatibus sermo sit quæ ex consuetō cursu rerum naturæ obveniunt, si puta de fulmine agatur quo sternuntur justorum æque ac piorum domus, de imbribus grandinibus quæ quibus utrorumque indifferenter segetes destruuntur, animadvertendum est universalibus ac constantibus mundum legibus administrari : si ab omni tempestate aut calamitate immunes præstaret pios homines Deus, oporteret jam ut assidue rerum naturalium ordinem inverteret : diu scilicet grandine vastarentur agri impiorum, messibus parcendum esset hominum frugi ; quibus, si culpas et ipsi admittant, necesse erit, ut, iterum cursu naturæ subverso, res non jam fauste succedant. At ecquis non sentit, iteratis hisce derogationibus, presumdari mirabilem naturæ ordinem ? Ecquis asserere audebit oportere Deum sine intermissione legum universalium, quibus sapientissimè regit mundum, vim et efficaciam impedire in gratiam eorum qui præceptis divinis obsequuntur, aut ad repetendam penam ab iis qui vitio indulgent ?

Ad hæc, ex agendi ratione divinæ Provi-
dentia non parvum ordini morali sufficitur lucrum.
Namque, dum contemplamur scelestos bona tempora-
lia sortiri aliquandoque opprimi bonos, non spe
temporaneæ felicitatis, sed virtutis amore, ad bene a-
gendum allicimur; item, pravitatis horrore potius
quàm suppliciorum metu à scelere deterremur; sicque,
purgato affectu nostro, facilius mentem cœlestibus præ-
miis affigimus, atque, in dies proficiendo, splendidiorē
nobis in cœlo coronam comparamus.

Insuper, quis adeo bonus, ut nun-
quàm delinquat? « Delicta, ut ait Psalter (1) quis
« intelligit (1) »? Nonne, si quis intima sui cordis scru-
tari voluerit, sortem sese inveniet? Item, quis tam
impius, ut aliquando non vincat in eo pravam con-
suetudinem bonitas naturæ, eumque ad bonum in-
terdum impellat? Merito igitur Deus plectit quos
ad præmium reservat in posterum, et his qui nul-
lam adepturi sunt remunerationem in alterâ
vitâ, mercedem tribuit. Itaque, his justa causa tre-

(1) Ps. XVIII. 13.

menendi est, dum sospitantur, illis vero latandum, cum anguntur, siquidem utrisque manifestum est poenam pro vitio & pro virtute praemium, in altero aeo, consecuturos esse.

Dum autem haec proponimus, minime putamus mentem humanam altitudinem divinorum consiliorum scrutando parem esse; nam quis Dei consiliarius fuit? Arbitramur tamen ex his quae retulimus colligi posse nihil à Deo fieri, in calamitatibus distribuendis, quod justitiam dedecet, immò relucere summam ejus sapientiam in rerum humanarum gubernatione.

Arietem vero admovent Providentiae impugnatores, enixèque contendunt pugnare cum sanctitate, aut saltem cum bonitate divinâ, peccatum, seu, ut vocant, malum morale. At falso, si rem sincerâ mente expendere velimus.

Quod primum ad sanctitatem attinet, idcirco læderetur, quod Deus aut peccatam approbare, aut ejus auctor censendus esset. Longè vero abest, ut res ita se habeat; et certò

nunquam utramque suam demonstrabunt assertionem. Nam, si Deus peccata approbet, cur punit? Cur na-
 xam subsequitur conscientiae remorsus, viridique expe-
 ritur gaudia qui bene operatur? Cur, sive intellectus
 illustratione et motione voluntatis, sive aliorum exemplis,
 monemur quid bonum agendumque, quid vero turpe et
 vitandum? Cur fontes æternis devoventur suppliciis?
 Nonne quia peccatum Deo valde displicet? Quod
 si Sacros Codices legendo percurrais, præsto tibi erunt,
 in rei nostræ gratiam, non pauca testimonia: quædam
 ex his accipe: « Non Deus volens iniquitatem tu es »
 ait Psalter (1). In libro qui Sapientia inscribitur,
 legimus: « Odio sunt Deo impius et impietas ejus » (2);
 et B. Jacobus ait: « Deus intentator malorum
 est » (3). Quæ possent, quæso, hæc omnia intel-
 ligi, si Deus aut peccatum approbaret aut ipse
 patraret? Nec forsitan inutile est adnotatu, cum
 D. Chomā fereque omnibus Theologis, peccatum

(1). Ps. V. 5.

(2). Sap. XIV. 19

(3). Jacob. I. v. 13.

non aliquā realitate constitui, sed consistere in carentiā moralis ordinis, sive convenientiæ cum regulā morum, quam dictat ratio: quo fit ut non tam efficientem quā deficientem requirat causam. Proindeque, si concurrant ad eundem effectum producendum plures causæ, ei solummodo tribuendum est peccatum, quæ à bono deficere potest: quod in Deum minimè, sed dumtaxat in voluntatem humanam cadere potest.

Ex his igitur omnibus, liquet Deum tantummodo permittere peccatum, eo scilicet sensu quod, cum illud impedire posset, sinat tamen existere. Sed hoc non pugnat cum sanctitate Dei quæ, etsi infinita in se, infinite manifestari nequit.

At, inquit demum, quomodo integra remanere potest Dei bonitas? Libertatem enim, in quā posita sunt tot malorum semina, nonne à Deo sortiti sumus? Quid verò potius hominibus dedisset, si iis nocere voluisset? — Ante omnia, meminisse juret quod suprà diximus, nullā lege Deum adstrictum esse ad omnia dona conferenda quæ conferre potest: id enim mini-

niē fert conditio creaturarum. Cum igitur necesse sit bonitatem, haud secius ac alia attributa, finito gradu dumtaxat exerceri, solius Dei est praefigere quatenus manifestanda sit. His positis, non satis mirari possumus quod sint homines, qui Deo crimini vertant quod ipsis libertatem impertiverit, quasi eam facultatem oporteret existimare esse in se malam, aut ab Auctore rerum eo inditam fuisse consilio, ut eā abuterentur homines. Verumenimvero, innumera inter dona quae sortiti sumus, libertatem non immerito dices praecellere. Dum enim cetera quae existunt alienā vi moventur, nos proprio motu huc vel illuc mentem inflectimus; atque, hoc operandi dominio, divinae potestatis veluti adumbrationem in nobis exhibemus. Quid igitur eā facultate praestantius? Haud dubium quidem quin secius dicendum esset, si, ut quidam volunt (fortasse indulgendi causā cupiditatibus et quamdam excusationem vitiorum proferendi), ad naturam liberi arbitrii pertineret peccandi potestas; sed falsō hoc asseritur: nam, libertas, demptā hāc potestate, varia inter bona, aut

media finem bonum consequendi, eligere posset, & revera Deus, qui liberissimus est, à bono deficere nequit. Quod cum ita sit, omnino pronuntiare fas est Providentiam non male hominibus consuluiisse, eos libertate donando.

Equidem non diffiteor permultos esse, qui eo munere turpissimè abutentes, precipites ruant in gravissima facinora, indeque in eternam infelicitatem projiciantur. At istud damnum, quibus adscribendum esse suadet recta ratio, hominibus ne an Deo? Hominibus certo, quippe qui veram expeditamque habeant potestatem abstinendi à malo, non paucisque adjuventur, ut supra exposui, auxiliis, ad virtutem colendam fugiendumque vitium. Quamobrem, si multi plectantur in æternum, eisque melius fuerit non accepisse vitam, id sibi solis imputent malum, caveantque ne Divinam arguant bonitatem. Et ultis concedimus non defuisse Supremo rerum Auctori media impediendi peccatum, sive libertatem non dederit, sive labilem ad malum eam non fecerit, sive quovis alio præsidio. Sed quid inde? Nonne jam pluries declaravimus nullam legem adstringi ad majora quam quæ nobis lar-

gitus est, impertienda; nec esse malignum, eo quod plura, quam quæ præstitit, dona non contulerit? Nonne etiam exploratum est eam esse hominum indolem, ut ea, quæ non habet, plurius facere quisque soleat quam quæ sortitus est, et, nunquam suâ sorte contentus, quotidianas in querelas erumpat?

Nec magis reprehendenda est Providentia quod libertatem dederit iis quos sciverit eâ perverse et improbi usus. Nam, etsi perarduum sit prænotionem Divinam cum libertate humanâ componere, ea tamen non tollitur facultas quâ velle aut nolle potest homo, neque ulli subjiciantur necessitati ejus actiones, etsi à Deo prævideantur? Neque ad rem veniunt quæ sive veteres sive recentes allegavere exempli causâ, medicum scilicet magnâ futurum esse in culpâ, si sciat eum aegrotum qui jussus sit vinum sumere, meracius sumpturum statimque periturum; matrem merito arguendam esse malitiæ, si filiam, pudicitia cum prævisione jacturæ, perditorum hominum ludis interesse sineret. Aliud enim judicandum est de eo qui, sive officio, sive quâdam obligatione, ad aliquid boni conferendum alteri tenetur, finitâque dumtaxat pollet potes-

tate, aliud vero De Deo, quem repugnat adstringi
 ad omnia facienda quae facere potest, et, sapientissi-
 mus utitur et omnipotens, malitiam hominum pra-
 visam, potuit, gravissimas ob rationes, permittere:
 « Aliter, ut ait praecclare D. Thomas, De eo qui
 « habet curam alicujus particularis, et De providore universalis
 « quia provisor particularis excludit defectum ab eo quod ejus
 « curae subditur, quantum potest; sed provisor universalis per-
 « mittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere, ne
 « impediatur bonum totius Unde dicit Augustinus
 « in Enchir: Deus omnipotens nullo modo sinneret malum
 « aliquod esse in operibus suis, nisi usque adeo esset omni-
 « potens et bonus, ut bene faceret etiam de malo (1). »

Compertum sit igitur non mali à
 Deo provisum esse hominibus, idcirco quod non
 impediverit quominus multi beneficio perverse u-
 terentur; nec adeo stolidi simus ut nullam assigna-
 ri posse rationem cur permiserit libertatis abusum
 contendamus. Namque, si fas sit quasdam sus-
 picari, potuit velle Deus ut acquirerent homines

(1). S. Thom. Sum. Theol. P. I. quest. XXII, art. II.

merita hac, quibus, nisi ipsis fuisset præstata libertas, ut vocant, contrarietatis, caruissent. Idem, hoc præsentis rerum in ordine, mirum in modum elucens divina perfectiones; iustitia quidem et sanctitas, his suppliciis quibus plectuntur ii qui non ad bonam frugem sese recipiunt; misericordia autem, quæ et sincero corde contritos benignissime Pater accipit, et perruicaces voluntates exspectat, donec a malo resipiscant. Admotæ autem Revelationis face, quid dicam de hoc inenarrabili amoris pignore, de hac Incarnatione Verbi Divini, in quâ tam mirè refulserunt, ut nostri probant Theologi, Dei attributa?....

Cæterum, hæc quasi balbutiendo proferimus: nulla enim acies animi tanta est, ut impenetrabilem Supremæ Sapientiæ consiliorum altitudinem perscrutari valeat; neque nos ignorantiam fateri prudet, cum omnino probandum existimemus hoc dictum: « Nescire velle, quæ Magister
« Optimus docere non vult, erudita inscitia est. »

Conclusio.

Hac habui, quæ de malo cum divinis attributis conciliando disputarem. Quam in perarduam re, si quid obscuri (quod equidem libenter & ultro fateor) adhuc remanet, enixe rogo ut non e memoria excidat ea, quam præscripsit regulam optimus quisque logicam disciplinam imbutus, et quam sagacissimi viri, Bossuetius ille, Clarkius, de Maistre, iterum atque iterum magni fecere et commendaverunt, scilicet: si firmis probata fuerint argumentis propositiones quædam, nullam, etsi nonnihil negotii in eis conciliandis reperiatur, in dubium revocandam esse, sed contra omnes veras habendas esse.

Quod admodum congruum esse rei de qua totam hanc disceptationem habuimus, neminem fallit. Sunt enim in mundo mala, ut omnium experimento compertum est; tamque certum quam quod maxime, Deum humanis rebus

providere & omnibus ornatum esse perfectionibus.
Qualem enim Deum intelligere nos possumus
perfectione vel unā carentem? Profiteamur ergo
necesse est utramque veritatem, neque licet mentem
nostram dubiam ancipitemque hæere ambagibus,
quæ non nisi ex ingentia imbecillitate nostrā pro-
veniunt. Quid enim mirum si ratio humana,
tā scilicet physicis rebus solvendis impar, deficiat
in explorandā perfectissimā excellentissimā quæ Dei
naturā? Ego vero, si sensum quo afficior aperire
fas sit, quò hæc inscrutabilior præstantior quæ
est, eò magis laudes meas et honorem meum me-
reri videtur; eò dignior cui tenues, totam per hanc
vitam, labores meos consecrem; eò Deum aptior
quæ cor meum inflammet desiderio eā, quam
promisit, sū intuitione possessioneque inenar-
rabili, in æternum perfruendi!

Reliquum nunc est ut, quæ fu-
sius in hac Disputatione disputari, paucis ea,
de more, contraham, proponam quæ theses, quas
Defendendas suscipio:

Mihi in animo fuit hac probare:

I. Manichæorum placita, malo cum Divinis attributis conciliando imparia esse, summopereque Divina naturæ repugnare.

II. Optimistarum sententiam, nedum difficultatem solvat, contradictionem involvere, et omnipotentia libertatique Dei nocere.

III. Frustra aliquid contra Providentiam objici, quod reperiantur in mundo sive imperfectiones seu defectus, sive perfectionum non aqualis partitio.

IV. Item, malum, ut vocant, physicum minime pugnare cum supremâ Dei bonitate; et componi posse cum justitiâ Divinâ cum improborum secundam, tum bonorum adversam, in hac terrâ, fortunam.

V. Denique, nil sanctitati bonitatisque Dei detrahere malum morale seu peccatum.

*Hæc theses, DEO Duce, auspice DEIPARÂ et annuente
II.º ac RR.º DD.º Francisco-Victore RIVET, Episcopo Divionensi, tueri
conabitur in Gorbônâ, mense Aprilis, MDCCCLXIIIº, R. A. COLLIER, presbyt. Divion.º*

[Faint, illegible handwriting throughout the page, likely bleed-through from the reverse side.]

